

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

**SYMPOSIUM
HISTORIOGRAPHICUM
CZERCASIENSIVM**

— ❧ Том I ❧ —

присвячений 150-річчю від дня народження
Михайла Грушевського

Черкаси
2016

УДК 930 (477)
ББК 63.3 (4Укр)

Symposium historiographicum Czercasiensium = Черкаський історіографічний симпозиум /
За ред. В.Масненка. – Т. 1 (Присвячений 150-річчю від дня народження Михайла Грушевського).
– Черкаси, 2016. – 312+VI с., іл.

ISBN 978-966-353-435-0

Редакційна колегія:

Гоцуляк В. В., д-р. іст. н., проф. (ЧНУ ім. Б.Хмельницького)
Добржанський О.В., д-р. іст. н., проф. (ЧНУ ім. Ю.Федьковича)
Зашкільняк Л.О., д-р. іст. н., проф. (ЛНУ ім. І.Франка)
Земзюліна Н. І., д-р. іст. н., проф. (ЧНУ ім. Б.Хмельницького)
Івангородський К. В., канд. іст. н., доц. (ЧНУ ім. Б.Хмельницького)
Карев Д. В., д-р. іст. н., проф. (ГДУ ім. Янки Купали, м. Гродно, Білорусь)
Колесник І.І., д-р. іст. н., проф. (Інститут історії України НАН України)
Корновенко С. В., д-р. іст. н., проф. (ЧНУ ім. Б.Хмельницького)
Масненко В. В., д-р. іст. н. проф., відповідальний редактор (ЧНУ ім. Б.Хмельницького)
Михайлюк Ю. М., канд. іст. н., доц. (ЧНУ ім. Б.Хмельницького)
Морозов А. Г., д-р. іст. н., проф. (ЧНУ ім. Б.Хмельницького)
Присяжнюк Ю.П., д-р. іст. н., проф., відповідальний секретар (ЧНУ ім. Б.Хмельницького)
Сердженга Павел, д-р. габіліт., проф. (Жешувський університет, м. Жешув, Польща)
Синявська Л. І., д-р. іст. н., доц. (ЧНУ ім. Б.Хмельницького)
Стемпнік Анджей, д-р. габіліт., проф. (УМКС, м. Люблін, Польща)
Тельвак В. В., д-р. іст. н., проф. (Дрогобицький ДПУ ім. І.Франка)
Удод О. А., д-р. іст. н., проф. (Інститут історії України НАН України)
Шамара С. О., канд. іст. н., доц. (ЧНУ ім. Б.Хмельницького)

Рецензенти:

Боечко В.Ф., д-р. іст. н., доц. (ЧНУ ім. Б.Хмельницького)
Піскун В.М., д-р. іст. н., проф. (Інститут української археографії та джерелознавства
ім. М.С. Грушевського НАН України)

*Рекомендовано до друку Вченої радою Черкаського національного університету
ім. Богдана Хмельницького, протокол № 4, від 23 грудня 2016 р.*

*Публікація містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці
Державного фонду фундаментальних досліджень за конкурсним проектом №Ф67/27-2016
Спільна історія України та Білорусі в сучасній колективній пам'яті обох народів:
компаративний аналіз*

ISBN 978-966-353-435-0

© Автори, 2016
© ЧНУ ім. Б.Хмельницького, 2016

Зміст

Вступне слово.....	5
Михайло Грушевський: постать і образ	
Пиріг Р.Я. МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ: ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО СПРИЙНЯТТЯ ІСТОРИЧНОЇ ПОСТАТІ.....	8
Удод О.А. ОБРАЗ М.С. ГРУШЕВСЬКОГО В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ.....	17
Тельбак В.В. ПОСТАТЬ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО В ГУМОРИСТИЧНІЙ КУЛЬТУРІ ЙОГО ЧАСУ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ІСТОРИОГРАФІЧНА ПРАКТИКА.....	27
Вашенко В.В. ІСТОРИК У БОРОТБІ ЗА СИМВОЛІЧНУ ВЛАДУ В СОЦІОЛОГІЇ: М. ГРУШЕВСЬКИЙ ЯК ТВОРЕЦЬ НАУКОВИХ ТРАДИЦІЙ.....	37
Масненко В.В. «ІСТОРИК – СЛУГА НАРОДУ»: САМОРЕФЛЕКСІЯ ТА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.....	56
Stępnik A. MYCHAŁO HRUSZEWSKI – POLSKA RESEPCJA DORÓWKU HISTORIOGRAFICZNEGO.....	72
Михайло Грушевський як археограф, редактор і видавець	
Корновенко С.В., Владига О.М. АРХЕОГРАФІЧНА СПАДЩИНА МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО ДОРЕВОЛЮЦІЙНОЇ ДОБИ: ПРОЕКТИ, ІНСТИТУЦІЇ, ВИДАННЯ.....	120
Ковалевська О.О. НАУКОВА СПІВПРАЦЯ М. ГРУШЕВСЬКОГО ТА М.БІЛЯШІВСЬКОГО ЩОДО ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛЬСЬКИХ АРХІВІВ.....	138
Савчук І.І. ОСОБЛИВОСТІ РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧОЇ ПРАЦІ М. ГРУШЕВСЬКОГО В ЧАСОПИСІ «УКРАЇНА».....	147
Проблемне поле наукових студій Михайла Грушевського	
Куций І.П. ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ ОБРАЗИ В НАУКОВО-ІСТОРИЧНІЙ СПАДЩИНІ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.....	156
Чабан А.Ю. ВІЗІЯ М.С. ГРУШЕВСЬКОГО ІСТОРІЇ СЕРЕДНЬОЇ НАДДНІПРЯНЩИНИ.....	168

Великий історик як політичний і громадський діяч

Яковлев Ю.О. МІЖ НАУКОЮ ТА ПОЛІТИКОЮ: МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ І РУСЬКО-УКРАЇНСЬКА РАДИКАЛЬНА ПАРТІЯ (1894–1899)..... 186

Крот В.О. ПРОБЛЕМИ СПІВПРАЦІ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО З ДЕПУТАТАМИ ПЕРШОЇ ДУМИ 211

Грич І.Б. УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ: ІНТЕРПРЕТАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ (М. ГРУШЕВСЬКИЙ ТА ІНШІ ДЕРЖАВНИКИ) 222

Родинне та схоларне коло М. Грушевського

Журавльов С.А. ПЕДАГОГІЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СЕРГІЯ ФЕДОРОВИЧА ГРУШЕВСЬКОГО..... 240

Педич В.П. ЛЬВІВСЬКА ІСТОРИЧНА ШКОЛА МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО: КОЗАКОЗНАВЧИЙ ДИСКУРС..... 250

Історіографічна рефлексія

Гоцуляк В.В. СУЧАСНА ІСТОРИЧНА ДУМКА ПРО “НАРОДНИЦТВО” І “ДЕРЖАВНИЦТВО” М. ГРУШЕВСЬКОГО 274

Бундак О.А. ПОСТАТЬ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО НА СТОРІНКАХ «УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНИНА» 291

Рецензії та огляди

Тельвак Віталій, Педич Василь. Львівська історична школа Михайла Грушевського. – Львів: Світ, 2016. – 440 с. (Серія «Грушевськіяна»: Т. 9. (Масненко В.В.)..... 298

У ПРИЗМІ ПОШУКІВ «СВОЄЇ» ЦИВІЛІЗАЦІЇ. Куций Іван. Цивілізаційні ідентичності в українській історіографії кінця XVIII – початку XX ст.: між Слов’янщиною та Європою. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. – 480 с. (Демуз І.О.) 305

Наші автори 309

Михайло Грушевський
як археограф, редактор і видавець

Інна САВЧУК

Історико-меморіальний музей
М. Грушевського (Київ)

ОСОБЛИВОСТІ РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧОЇ ПРАЦІ М. ГРУШЕВСЬКОГО В ЧАСОПИСІ «УКРАЇНА»

В історії української видавничої справи першої третини ХХ ст. залишається ще багато малодосліджених сторінок. До таких належить і видавничо-редакційна діяльність М. Грушевського в журналі «Україна», що була одним з основних напрямів його суспільно-політичної праці. Часопис «Україна», котрий виходив в умовах царської (1914 р.) національно-демократичної (1917–1918 рр.) і радянської дійсності (1924–1930 рр.), об'єднав навколо себе українських гуманітаріїв, а також заклав підвалини наукового опрацювання багатьох проблем українознавства¹.

Актуальним завданням на сьогодні є осмислення редакційної політики журналу, а саме визначення мотивів видання, особливостей його функціонування та ідейної концепції. Важливим є також звернення до особи редактора, визначення особливостей науково-редакційної роботи М. Грушевського. На сучасному етапі грушевськознавчих досліджень вже написано чимало праць, присвячених редакційній діяльності М. Грушевського. Однак, питання про його редакційну працю в журналі «Україна» дослідниками практично не порушувалося. Виняток становлять публікації А. Жуковського² та О. Юркової³, в яких автори зробили спробу окреслити редакційну роботу вченого в контексті його науково-видавничої діяльності.

З початком видання часопису М. Грушевський зіткнувся з багатьма проблемами. Він усвідомлював складність розгортання редакційно-видавничої роботи, зокрема, через відсутність політичної стабільності, брак необхідних кадрів тощо. Зважаючи на сказане, М. Грушевському довелося самостійно вирішувати проблему кадрового забезпечення діяльності часопису «Україна», організувати роботу редакції журналу, запрошувати нових співробітників та авторів. Перший видавничий план журналу на

¹ Пиріг Р. Життя Михайла Грушевського: останнє десятиліття (1924 – 1934). – К., 1993. – С. 97.

² Жуковський А. Михайло Грушевський і журнал «Україна» // Український історик. – 1986. – № 1 – 2. – С. 5 – 20.

³ Юркова О. «Україна» на історичному фронті: від наукового часопису українознавства до журналу циклу наук історичних // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: міжвід. зб. наук. пр. – 2007. – Вип. 16 (2). – С. 327 – 355.

1914 р. було ухвалено на одному із засідань Ради УНТ в лютому 1913 р⁴. Тоді ж було затверджено склад редакційної колегії. Відповідальним редактором було обрано К. Михальчука, а першим секретарем призначено Д. Дорошенка. Останній очолив також і технічну редакцію, котра займалася виготовленням і правкою коректур. Уже в лютому 1914 р. вийшла перша книга «України» під загальним керівництвом голови Товариства М. Грушевського і за безпосередньої участі Ф. Корша, О. Левицького та О. Шахматова, про що вказувалося на титульній сторінці видання. Протягом першого 1914 р. побачили світ 4 книги «України», кожна з яких обсягом у 10 аркушів.

За первісним задумом редакції, видання мало науково-популярний характер і призначалося для широкого кола читачів⁵. Можна з впевненістю сказати, що «Україна» це видання поліфонічне, багатопрофільне, в якому органічно зливаються статті й розвідки на історичну тематику, що часто супроводжуються публікацією важливих документів, теоретичних статей з важливих питань національно-культурного життя. У силу певних обставин, засноване як загальноукраїнське видання, часопис зосереджував навколо себе дослідників з Галичини та Наддніпрянської України.

Обґрунтовуючи історіографічну мотивацію створення часопису «Україна», головний редактор писав: «Відчуваючи потребу такого наукового журналу, присвяченого українознавству [...], який держав би свого читача в курсі поступів українознавства [...], УНТ задумало зазначити нинішній ювілейний рік українського культурного життя спробою такого видання у формі наукового трьох місячника»⁶. Реалізацію видавничих планів «України» було розпочато восени 1913 р. та приурочено до столітнього ювілею від дня народження Т. Шевченка. За первісним задумом редакції, видання мало науково-популярний характер і призначалося для широкого кола читачів⁷. На засіданні Ради УНТ 2 лютого 1913 р. в присутності голови Товариства М. Грушевського, а також членів О. Левицького, О. Шрамченка, М. Василенка та ін. було повідомлено про дозвіл губернатора видавати часопис «Україна» та обрано комітет для докладнішого обговорення справи видання журналу⁸. До його складу увійшли М. Грушевський, О. Левицький, В. Перетц, М. Василенко, К. Михальчук, Д. Дорошенко. Вони ухвалили перший видавничий план «України» на 1914 р. Відповідальним редактором українознавчого часопису було обрано К. Михальчука, а першим секретарем

⁴ Інститут рукопису НБУ ім. В.І. Вернадського. Ф. Х. – Од. зб. 32919. Протоколи засідань Ради Українського Наукового Товариства в Києві 1907 – 1921 рр. – Арк. 59 зв.

⁵ Дорошенко Д. Мої спомини про давнє минуле (1901 – 1914). – Вінніпег, Манітоба, 1949. С. 160.

⁶ Від редакції // Україна. – 1914. – Кн. 1. – С. 6.

⁷ Грушевський М. Автобіографія. – Київ, 1926. – С. 27.

⁸ Інститут рукопису НБУ ім. В.І. Вернадського. – Ф. Х. – Од. зб. 32919. Протоколи засідань Ради Українського Наукового Товариства в Києві 1907 – 1921 рр. – Арк. 59 зв.

призначено Д. Дорошенка. Останній очолив також і технічну редакцію. Головний редактор здійснював добір автури, роблячи ставку на авторитетні в українознавстві імена. У лютому 1914 р. вийшла перша книга «України» під загальним керівництвом голови Товариства М. Грушевського і за безпосередньої участі Ф. Корша, О. Левицького та О. Шахматова, про що вказувалося на титульній сторінці видання. Протягом першого 1914 р. побачили світ 4 книги «України», кожна з яких обсягом у 10 аркушів.

Наступного року редколегія планувала продовжувати видання «України» на попередніх умовах, про що свідчать матеріали протоколів УНТ⁹. Та цим планам не судилося здійснитися, оскільки на початку нового року за розпорядженням Головного начальника Київського військового округу цензура відкликала дозвіл на видання журналу українською мовою. Відмовившись публікувати книги «общерусской правописью», редакція вирішила перенести друк до Москви, де матеріали, підготовлені для «України», були видані під титулом «Українського Наукового Збірника» (2 томи – 1915 і 1916 pp.)¹⁰.

Як відомо, невтішно у ті роки була доля і головного редактора та ініціатора видання «України». Російська влада спочатку заарештувала М. Грушевського як «мазепинця» та «австрофіла», а наприкінці лютого 1915 р., після ув'язнення у Лук'янівській тюрмі, заслала спершу до Симбірська, згодом – до Казані та Москви. З початком 1917 р. для «України» настав новий період, що був пов'язаний із початком національно-демократичної революції на українських теренах. Після лютневих революційних подій до Києва приїхав М. Грушевський. Повернувшись на Батьківщину, учений, попри шалену зайнятість державними справами, разом із членами Товариства на засіданні Ради УНТ 26 квітня 1917 р. ініціював рішення про відновлення «України».

Відзначимо, що подвійна 1–2 книга за 1917 р. була закінчена у листопаді поточного року, а 3–4 книга побачила світ тільки в наступному¹¹. Книга 1 2 за 1918 р. вийшла друком аж у 1919 р. Участь у їхній підготовці разом з М. Грушевським брали також давні члени редакції – О. Грушевський, О. Левицький та О. Мочульський. Відомо також, що редакція підготувала наступний номер «України» за 1919 р. (1–2) і навіть встигла видрукувати

⁹ Інститут рукопису НБУ ім. В.І. Вернадського. – Ф. Х. – Од. зб. 32919. Протоколи засідань Ради Українського Наукового Товариства в Києві 1907 – 1921 pp. – Арк. 71 зв.

¹⁰ М.Т. Всеукраїнська Академія Наук України. Науковий трьохтисячник українознавства. Орган Історичної Секції Академії під загальною редакцією голови Секції акад. М. Грушевського // ЛНВ. – 1925. – Т. 87. – Кн. 5. – С. 81 – 85.

¹¹ Сохань П., Ульяновський В., Кіржаєв С. М.С. Грушевський і Academia: Ідея, змагання, діяльність. – К., 1993. – С. 5.

половину матеріалу, але з невідомих причин число не вийшло¹². У другому періоді видання часопису майже без змін зберігалася його рубрикаційна структура, що була випрацьована в 1914 р. Вона складалася з чотирьох постійних рубрик – Статті», «Матеріали і замітки», «Критика, рецензії і обговорення», «Хроніка»¹³. Окрім того, у 1917 р. (книга 1–2) була також додана рубрика «Бібліографія», в якій робився огляд української і зарубіжної літератури в галузі історії. Її постійними дописувачами були П. Богацький, О. Мицюк.

В умовах загострення суспільно-політичної ситуації в Україні та гетьманського перевороту М. Грушевський на початку лютого 1919 р. змушений був виїхати до Кам'янця-Подільського, а потім емігрувати за кордон. У зв'язку з цим вихід «України» вдруге було припинено, оскільки редакційний колектив залишився без організатора та ініціатора видання. З 20-х рр. на українських теренах наукова періодика, що не мала комуністичного походження, поступово припинила своє існування.

Після повернення М. Грушевського до Києва у 1924 р. він відразу виступив з ідеєю відновити видання часопису «Україна». 19 травня 1924 р. на Спільному зібранні ВУАН академік просив підтримати перед Наркомосом клопотання про негайне асигнування 100 червінців на відновлюваний Історичною секцією тримісячник «Україна». Попри матеріальні проблеми у ВУАН, завдяки авторитетності М. Грушевського журнал знову почав виходити в світ як орган Історичної секції. У 1924 р. на одному із засідань кафедри було прийнято рішення про відновлення кварталника (з 1925 р. – двомісячника) «Україна»¹⁴, який, функціонуючи в складних ідеологічних умовах, провадив свою випробувану в попередні роки лінію – «маніфестувати наукову роботу у себе дома, в Українській Республіці»¹⁵.

Провідна роль у становленні часопису належала його головному редактору, голові УНТ – М. Грушевському. За короткий час йому вдалося перетворити «Україну» на один з найавторитетніших загальноукраїнських журналів, який відразу ж звернув на себе увагу європейського наукового світу. Сприяв цьому, з одного боку, значний видавничий досвід ученого, з іншого – добре підібраний колектив співробітників та авторів, що забезпечувало своєчасність наповнення видавничого портфеля. Як головний редактор, М. Грушевський завжди був у курсі всіх видавничих справ: домовлявся з друкарнею, заглядав до бухгалтерії, пильнував рахунки

¹² Грушевський О. «Українське Наукове Товариство в Києві» та «Історична Секція при Всеукраїнській Академії Наук» в рр. 1914 – 1923 // Україна. – 1924. – Кн. 4. – С. 185.

¹³ Сохань П., Упьяновський В., Кіржаєв С. М. С. Грушевський і Academia: Ідея, змагання, діяльність. – С. 5.

¹⁴ Животко А. Нарис історії української преси. Курс лекцій. – Подєбради, 1937. – С. 85.

¹⁵ Від редакції // Україна. – 1924. – Кн. 4. – С. 190.

редакції, добирав матеріали для друку. Сучасні дослідники слушно наголошують, що в особі М.Грушевського поєдналися учений-адміністратор і учений-генератор ідей – найоптимальніший для розвитку науки тип керівника.

Як головний редактор, М. Грушевський розумів, що видавничий успіх журналу значною мірою залежав і від вибору видавництва. Так, він домогся права видавати часопис через Державне видавництво України. М. Грушевський усвідомлював всю складність розгортання редакційно-видавничої роботи, зокрема, через відсутність політичної стабільності, брак необхідних кадрів тощо. Зважаючи на сказане, йому довелося самостійно розв'язувати проблему кадрового забезпечення діяльності «України», організувати роботу редакції журналу, запрошувати нових співробітників та авторів. М. Грушевський задекларував прагнення охопити на шпальтах часопису увесь загал української історіографічної продукції. Показовими у цьому плані були зусилля самого редактора, спрямовані на виконання задекларованого постулату. Вчений амбіційно намагався знайти для журналу найкращих авторів і рецензентів. Яскравою ілюстрацією завзятості головного редактора є збережене листування з представниками української та зарубіжної інтелігенції.

Так, у листі до львівського вченого, голови НТШ К. Студинського від 23 квітня 1924 р. М. Грушевський писав: «Тепер відновляю «Україну», прошу до ближшої участі Вас передовсім (Ваше ім'я дозволяє поставити на обгортці між ближніми співробітниками), а також і інших галицьких учених. [...] Прошу у Вас і інших також наукових статей»¹⁶.

Назагал, залучення відомих представників української і зарубіжної гуманістики до співпраці в часописі свідчило, що М. Грушевський чітко усвідомлював: репутація журналу – в добре підбраному складі авторів. При цьому головний редактор особливо наголошував на необхідності залучати до участі в «Україні» дописувачів з Галичини, останнє мало засвідчити загальноукраїнський соборницький характер нового видання. За первісним задумом редакції часопис «Україна» мав стати поліфонічним, багатопрофільним науковим виданням, в якому органічно поєднуються статті й розвідки на історичну тематику, що часто супроводжувалися публікацією важливих документів. Від початків існування часопис охоплював широкий діапазон історичних дисциплін та сповідував різновекторність напрямів наукових досліджень. Варто наголосити, що успіх «України» значною мірою залежав від самовідданої і невтомної роботи М. Грушевського, котрий зумів перетворити «Україну» на фахове академічне

¹⁶ Листи Михайла Грушевського до Кирила Студинського (1894 – 1932 рр.) / Упорядкування, археографічна передмова Г. Сварник. – Львів-Нью-Йорк: Видавництво М. П. Коць, 1998. – С. 150.

видання, що надало часопису офіційного статусу та вплинуло на зростання авторитету серед періодики українознавчого профілю.

У процесі видання журналу усталилася його змістова структура, що збереглася майже без змін до 1930 р., коли вихід «України» було насильно призупинено¹⁷. «Україна» містила такі рубрики: «Розвідки і замітки», «Матеріали з громадського і літературного життя України XIX – початку XX ст.», «Критика, звідомлення, обговорення», «Хроніка». Починаючи з 1927 р. до вказаних постійних рубрик журналу додано «Бібліографічний огляд», який мав на меті «заповнити прогалину відсутності бібліографічного покажчика» в УСРР¹⁸. Для цієї праці 1928 р. було створено спеціальний бібліографічний комітет, який очолив О. Гермайзе, а секретарем став М. Карачківський.

Підкреслимо, що радянська влада будь-що намагалася заборонити вихід часопису, що зі своїми національними гаслами не «вписувався» в проєкт видавничих планів комуністичної партійної верхівки. Розпочата наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр. з ініціативи ЦК КП(б)У кампанія викриття «буржуазно-націоналістичної школи» М. Грушевського була спрямована і проти журналу¹⁹. Член президії Укрголовнауки К. Кушнірчук 28 листопада 1930 р. в листі до О. Оглоблина писав: «Від М. Грушевського одбираємо останню зброю «Україну» [...]. На січень це має бути остаточно зреалізовано, ухвала є»²⁰.

На початку 1931 р. радянська влада припинила вихід журналу «Україна», знищивши вже надруковану 44 книгу за 1930 рік (за жовтень). Назагал, ставлення комуністичної владної верхівки до часопису було спочатку критичне, а згодом трансформувалося у войовничо-вороже. З усіх видань, зауважує А. Жуковський, цей журнал став найнебезпечнішим противником як через особу редактора, так і через зміст, який розкривав імперіалістичну й антиукраїнську політику царської і радянської Росії²¹.

Отже, часопис «Україна», котрий виходив у Києві протягом 1914, 1917–1918, 1924 – 1930-х рр., дотримувався концепції самобутності української нації і національної історії. Незважаючи на жорсткі видавничі умови, журнал публікувався на високому науковому рівні та здобув популярність серед

¹⁷ «Україна» науковий часопис українознавства (1907 – 1932): Покажчик змісту / Р. Майборода, В. Врублевський. – К., 1993. – С. 5.

¹⁸ Жуковський А. Михайло Грушевський і журнал «Україна» // Український історик. – 1986. – № 1 – 2. – С. 8.

¹⁹ Історія Національної академії наук України. 1929 – 1933 рр.: Документи і матеріали / Наук. ред. П. С. Сохань та ін. – К.: Українська книга, 1998. – С. 362.

²⁰ Верба І. До взаємин Олександра Оглоблина з Михайлом Грушевським (1920-ті роки) // З архівів ВУЧК – ГПУ – НКВД – КГБ: науковий і документальний журнал. – Київ, 1999. – №1 – 2. – С. 253.

²¹ Жуковський А. Михайло Грушевський і журнал «Україна» // Український історик. – 1986. – № 1–2. – С. 18.

української та зарубіжної громадськості. Від початків свого існування часопис презентував високий науковий рівень опублікованих на його сторінках історичних досліджень та критичних матеріалів, чому сприяла чітка і послідовна редакційно-видавнича політика М. Грушевського. Завдяки цьому журнал «Україна» досить швидко став важливим інформаційним джерелом національної історіографії. Головний редактор визначив чітку редакційну лінію нового журналу, що полягала в універсальності підходу до вивчення українознавчої проблематики. А головну мету діяльності «України» він бачив у необхідності дослідження й переосмислення стрижневих проблем української історії. Визначений М. Грушевським курс для часопису виявився напрочуд ефективним, свідченням чого була його популярність у фаховому середовищі дослідників східноєвропейського минулого.

Bibliography:

1. Верба І. До взаємин Олександра Оглобина з Михайлом Грушевським (1920-ті роки) // 3 архівів ВУЧК – ГПУ – НКВД – КГБ: науковий і документальний журнал. – Київ, 1999. – №1 – 2. – С. 233 – 259.
2. Від редакції // Україна. – 1914. – Кн. 1. – С. 5 – 6.
3. Від редакції // Україна. – 1924. – Кн. 4. – 112 с.
4. Грушевський М. Автобіографія. – Київ, 1926. – 31 с.
5. Грушевський О. «Українське Наукове Товариство в Києві» та «Історична Секція при Всеукраїнській Академії Наук» в рр. 1914 – 1923. // Україна. – 1924. – Кн. 4. – С. 180 – 188.
6. Дорошенко Д. Мої спомини про давнє минуле (1901 – 1914). – Вінніпег, Манітоба, 1949. – 167 с.
7. Животко А. Нарис історії української преси. Курс лекцій. – Подєбради, 1937. – 112 с.
8. Жуковський А. Михайло Грушевський і журнал «Україна» // Український історик. – 1986. – № 1 – 2. – С. 5 – 20.
9. Історія Національної академії наук України. 1929 – 1933 рр.: Документи і матеріали / Наук. ред. П. С. Сохань та ін. – К.: Українська книга, 1998. – 542 с.
10. Інститут рукопису НБУ ім. В.І. Вернадського. – Ф. Х. – Од. зб. 32919. Протоколи засідань Ради Українського Наукового Товариства в Києві 1907 – 1921 рр. – 150 арк.
11. Листи Михайла Грушевського до Кирила Студинського (1894 – 1932 рр.) / Упорядкування, археографічна передмова Г. Сварник. – Львів-Нью-Йорк: Видавництво М. П. Коць, 1998. – 266 с.
12. М.Т. Всеукраїнська Академія Наук України. Науковий трьохмісячник українознавства. Орган Історичної Секції Академії під загальною редакцією

голови Секції акад. М.Грушевського // ЛНВ. – 1925. – Т. 87. – Кн. 5. – С. 81 – 85.

13. Пиріг Р. Життя Михайла Грушевського: останнє десятиліття (1924 – 1934). – К., 1993. – 200 с.

14. Сохань П., Ульяновський В., Кіржаєв С. М.С.Грушевський і Academia: Ідея, змагання, діяльність. – К., 1993. – 322 с.

15. «Україна» науковий часопис українознавства (1907 – 1932): Показчик змісту / Р. Майборода, В. Врублевський. – К., 1993. – 140 с.

16. Юркова О. «Україна» на історичному фронті : від наукового часопису українознавства до журналу циклу наук історичних // Проблеми історії України : факти, судження, пошуки : міжвід. зб. наук. пр. – 2007. – Вип. 16 (2). – С. 327 – 355.

Inna Savchuk

Features of Editorial and Publishing Work of M. Hrushevsky in the Journal «Ukraine»

Abstract

The article focuses on the circumstances of the “Ukraine” journal foundation and the formation of the chief principles of its editorial policy. The peculiarities of Mykhailo Hrushevsky’s editorial activities and his relationships with colleagues of the periodical are analysed according to the system of sources. It has been concluded that the editorial policy of the journal “Ukraine” was aimed at clearing up various problems in the field of Ukrainian Studies and realizing critical overview of historiographical works. The contribution of the journal into the development of Ukrainian historiography of the first third of the XX century is shown.

Keywords: journal “Ukraine”, Ukrainian historiography, editorial policy, M. Hrushevsky, writing team, subject of publications.

Наші автори

Бундак Олена Анатоліївна, кандидат історичних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна»

Владига Ольга Миколаївна, кандидат історичних наук, викладач історії Львівського вищого професійного училища комп'ютерних технологій та будівництва (м. Львів)

Ващенко Володимир Володимирович, доктор історичних наук, професор Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (м. Дніпро)

Гирич Ігор Борисович, доктор історичних наук, завідувач відділу джерел з історії України XIX – початку XX ст., зав. сектора грушевськознавства Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України

Гоцуляк Віктор Володимирович, доктор історичних наук, професор кафедри археології та спеціальних галузей історичних дисциплін Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького

Демуз Інна Олександрівна, доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри документознавства ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Журавльов Святослав Андрійович, кандидат історичних наук, вчитель історії Харківської ЗОШ № 126

Ковалевська Ольга Олегівна, доктор історичних наук, старший науковий співробітник відділу української історіографії Інституту історії України НАН України

Корновенко Сергій Валерійович, доктор історичних наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького

Куций Іван Петрович, кандидат історичних наук, доцент, докторант кафедри історії України Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького

Крот Володимир Олександрович, кандидат історичних наук, доцент Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського

Масненко Віталій Васильович, доктор історичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри історії України Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького

Педич Василь Пилипович, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та політології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Пиріг Руслан Якович, доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту історії України НАН України

Савчук Інна Іванівна, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Історико-меморіального музею М. Грушевського у м. Києві

Стемнік Анджей, доктор габлітований, професор Університету Марії Кюри-Склодовської (м. Люблін, Польща)

Тельвак Віталій Васильович, доктор історичних наук, професор кафедри давньої історії України та спеціальних історичних дисциплін Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка

Удод Олександр Андрійович, доктор історичних наук, професор, чл.-кор. НАПН України, завідувач відділу української історіографії Інституту історії України НАН України

Чабан Анатолій Юзєфович, доктор історичних наук, професор кафедри археології та спеціальних галузей історичних дисциплін Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького

Яковлев Юрій Олегович, аспірант кафедри історії України Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (м. Івано-Франківськ)

Наукове видання

Symposium historiographicum Czercasiensium

— Том I —

Присвячений 150-річчю
від дня народження
Михайла Грушевського.

Збірник наукових праць

Науковий редактор
Віталій Масненко

Здано до набору 15.12.2016. Підп. до друку 22.12.2016.
Формат 60x84/16. Папір книжковий. Гарнітура Times.
Ум. др.арк 20,65. Наклад 300 прим.

Виготовлено ФОП Гордієнко Є.І.
Свідोцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовників і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 4518 від 04.04.2013 р.

Україна, 18000, м. Черкаси
тел./факс: (0472) 56-56-12, (067) 444-28-94
e-mail: book.druk@gmail.com

Це видання надруковано на папері
із деревини відповідної нормам
екологічного лісовикористання